

نسخه با کیفیت ۳ فیلم که در جشنواره‌های خارجی حضور داشتند در فضای مجازی لورفت

مرگ سینمایی خودخواسته

میلاد جلیلزاده خبرنگار گروه فرهنگ

تاریخچه قاچاق فیلم در ایران چندان طولانی نیست، اما بسیار پرمجااست. از «آدم‌فری» تا «مارمولک»، «مکس» و «دیدار»، پیش از به بازار آمدن یا لافل جلدی شدن استفاده از لوح فشرده دیجیتال در ایران، چندین بار پیش آمده بود که فیلم‌ها روی نسخه‌های VHS قاچاق شوند. این اما اتفاق نادری بود. شروع جدی جریان قاچاق فیلم به زمانی برمی‌گردد که سینما داشت وارد فاز دیجیتال می‌شد و بستری برای پخش مثل CD و DVD در حال پدید آمدن بودند. به‌عنوان یکی از مشهورترین نمونه‌ها در این زمینه سری اول فیلم اخراجی‌ها را می‌توان مثال زد که رکورد فروش در سینمای ایران را شکست اما در میانه‌های راه اکران، CD قاچاق آن بیرون آمد. پس از مدتی به قدری این قضیه فراگیر شد که در شبکه نمایش خانگی پیش از شروع فیلم‌ها تیزری با حضور مشهورترین ستارگان سینمای ایران پخش می‌شد و در آن تمام چهره‌های محبوب از مردم می‌خواستند که نسخه‌های قاچاق فیلم‌ها را نبینند تا سینمای ایران نابود نشود. این مساله تا مدت‌ها

دامنگیر سینمای ایران بود و به خیلی از صاحبان سرمایه صدمه می‌زد تا اینکه کم‌کم اوضاع تحت کنترل قرار گرفت و مقداری آرام‌تر شد. مقطع دومی که قاچاق فیلم در سینمای ایران شدت گرفت در اواخر دهه ۹۰ بود. این اتفاق به سال ۱۳۹۸ برمی‌گردد. ابتدای خردادماه نسخه قاچاق دو فیلم «متری شیش و نیم» و «رحمان ۱۴۰۰» منتشر شد. یک نسخه پرده‌ای بسیاری کیفیت هم از «شبی که ماه کامل شد» بیرون آمد اما ضرری به فیلم نرساند، در حالی که دو مورد دیگر جدی بودند. وقتی به پاییز پرمجاری سال ۹۸ رسیدیم، در سیزدهم آرماد، طی ۲۴ ساعت، سه فیلم سینمایی در ایران قاچاق شدند. این بار به‌جای نسخه پرده‌ای، نسخه باکیفیت شبی که ماه کامل شد که عبارت for the review بر آن حک شده بود، به سرقت رفت و در فضای مجازی منتشر شد. همزمان فیلم «خانه پدری» در واپسین روزهای اکران محدود شد، با قاچاق نسخه باکیفیتش مواجه شد و سرنوشتی شبیه فیلم ترگس آبیار پیدا کرد. «قصر شیرین» سومین فیلمی بود که با یک برجسب خاص در سمت چپ تصویر به سرقت رفت و قاچاق شد. به‌طور کل در آن سال ۱۰ فیلم سینمایی قاچاق شدند که غیر از موارد یاد شده، «تگراس ۲»، «فصل فراموشی فریبا»، «سرخ پوست»، «مارموز» و «رستاخیز» هم در این میان بودند. در این مقطع، انگشت اصلی اتهام به‌سمت

وزارت ارشاد بود و محتمل‌ترین گمانه‌ای که مطرح می‌شد، قاچاق فیلم از داخل این وزارتخانه به حساب می‌آمد. در تابستان آن سال سیدجمال ساداتیان، تهیه‌کننده متری شیش و نیم، طی مصاحبه‌ای گفت: «نسخه‌های قاچاق متری شیش و نیم که این روزها در فضای مجازی منتشر شده است، به هیچ‌وجه پرده‌ای نیست. ما یک کپی خام را به کمیته پروانه نمایش وزارت ارشاد داده بودیم تا ببینند و نظرشان را بگویند. این همان نسخه‌ای است که حالا در بازار قاچاق منتشر شده است.» او این را هم اضافه کرد که «ما از طریق مراجع قضایی و قانونی در حال پیگیری این تخلف هستیم چون حق بزرگی از ما ضایع شده است، باید سیستم قضایی کشور به آن رسیدگی کند و تکلیف ما در این زمینه روشن شود. به‌زعم من، مدیران ارشد وزارت ارشاد در این مورد سهل‌انگاری کرده‌اند. شاید این کپی توسط آنها در اختیار کارمندان رده‌های پایین‌تر وزارتخانه یا سازمان سینمایی قرار گرفته است. امیدوارم مسئولان وزارت ارشاد همکاری بیشتری کنند تا بتوان این شخص خاطی را پیدا کرد و به این طریق این مسیر را امن کنیم تا بقیه هم وقتی کپی فیلم‌هایشان را به ارشاد تحویل می‌دهند، دیگر نگران نباشند.»

این روند در ادامه متوقف شد و نه حتی پاسخ درخوری از وزارت ارشاد پیدا کرد. حتی سال بعد همین ماجرا دوباره تکرار شد. در دی‌ماه سال ۱۳۹۹ بود که «دیدن این فیلم جرم است» همزمان با اکرانش قاچاق شد. در بیستم دی‌ماه محمدرضا شفا، تهیه‌کننده فیلم درباره انتشار نسخه غیرقانونی اثرش در فضای مجازی گفت: «نسخه قاچاق شده همان طور که از عنوان درج شده روی آن مشخص است، نسخه بازبینی «جشنواره جهانی فیلم فجر» است که البته به لحاظ فنی، نواقص متعددی داشته و تفاوت‌های بسیاری با نسخه نهایی که اکنون روی پرده سینماها است، دارد. با این اتفاق خستگی به جان همه ما ماند. ما و حوزه هنری به‌عنوان مالکان این فیلم قطعاً از وزارت ارشاد بابت این موضوع نزد مراجع قضایی شکایت خواهیم کرد.» هیچ‌وقت معلوم نشد که پشت‌پرده این شکایت‌ها و پیگیری‌ها به کجا رسید اما به هر حال چند ماه بعد دولت عوض شد و طبیعتاً تیم وزارت ارشاد و سازمان سینمایی هم تغییر کرد. با روی کار آمدن تیم جدید مدتی گذشت و چنین اخباری دیده نمی‌شد تا اینکه به نوروز ۱۴۰۲ رسیدیم و دوباره داستان قاچاق فیلم‌ها آغاز شد. این بار اما نوع قاچاق و نوع فیلم‌هایی که قاچاق شدند یکسره متفاوت بود. اول فیلم «برادران لایلا» سر از شبکه‌های

اجتماعی درآورد؛ آن هم با کیفیتی عالی، بعد جنگ جهانی سوم این سرنوشت را پیدا کرد و سپس در فاصله کوتاه و طی دو سه روز فیلم‌های «تفریق»، «بی‌رویا» و «آرادتمند» نازنین، بهاره، تینا» قاچاق شدند. همه این فیلم‌ها دارای یک خصوصیت مشترک بودند؛ اینکه قبل از اکران عمومی در ایران، به نحوی در خارج از کشور نمایش داده شدند. یعنی یا به جشنواره‌ها رفته بودند یا اکران خارجی داشتند. بعضی از این فیلم‌ها اکران عمومی‌شان در خارج از کشور را به پایان رسانده بودند و وارد VOD شدند که قاچاق‌شان طبیعی‌تر به نظر می‌رسید و بعضی دیگر هنوز از این مرحله هم نگذشته بودند. به عبارتی فاکتور خارجی پخش فیلم، به اصلی‌ترین متهمان در این زمینه تبدیل شدند. متهم ردیف دوم هم بعضی از کارگردان‌های خود فیلم‌ها بودند. برخلاف تهیه‌کننده یا سرمایه‌گذار، کارگردان به هیچ چیز در حد دیده شدن فیلمش و مطرح شدن نامش فکر نمی‌کند. ممکن است بعضی از کارگردان‌ها تصور کنند که با قاچاق فیلم، همچنان به وجود آمده برای دیدن مجانی و خارج از سانسور و نوبت یک فیلم، باعث شود که آن اثر بیشتر دیده شود. این احتمال از مورد اول ضعیف‌تر است و مصداق کم‌تعدادتری پیدا می‌کند اما به هر حال نمی‌توان به‌طور کامل و مطلق آن را در نظر نگرفت.

وزارت ارشاد چه باید کند؟

دیروز دو پیام مهم از ساختمان وزارت ارشاد به رسانه مخابره شد. خبری که حاوی پیامی مهم از جانب مدیران برای اهالی سینما بود. یکی حاوی دلگرمی رئیس سازمان سینمایی، درخصوص برخی احکام صادره اخیر برای سینماگران بود و محدود خرازی از دستگاه قضایی و انتظامی خواست که در شیوه برخورد با هنرمندان و سینماگران مراقبت بیشتری کنند و دیگری دستور ویژه رئیس سازمان سینمایی برای بررسی فوری موضوع انتشار قاچاق فیلم‌ها سینمایی بود. در کمتر از ۴۸ ساعت گذشته، به شکلی عجیب و غریب، سه فیلم ایرانی در فضای مجازی منتشر شدند. قاچاق فیلم پدیدهای برای سینمای ایران نیست اما این حجم از قاچاق فیلم در فاصله زمانی کوتاه، شائبه‌هایی را درخصوص سازمان یافته بودن اتفاق مطرح کرده است. جعفر انصاری فر، دبیر ستاد صیانت از آثار سینمایی هم با تاکید بر حرف‌های گفته است: «با بررسی‌های مقدماتی صورت گرفته، مشخص شد که با توجه به رعایت دقیق مراقبت‌های حفاظتی از جمله استفاده از دی‌سی‌بی برای بازبینی فیلم‌ها، انتشار آثار خارج از سازمان‌های دولتی و احتمالاً از دفاتر فیلم‌ها یا جشنواره‌های خارجی صورت گرفته است. به همین دلیل مراتب برای بررسی فنی به قوه قضاییه و پلیس فتای فراجا برای شناسایی منشأ نشر فیلم، منعکس شد.» به گفته انصاری فر، با توجه به حاشیه‌های موجود درباره قاچاق

فیلم‌ها، احتمال سازمان‌یافتگی انتشار غیرقانونی فیلم‌های مذکور وجود دارد به گونه‌ای که نسخه‌های منتشر شده، دارای کیفیت اصلی و بدون تایتل و نشانه‌گذاری بازبینی هستند. دبیر ستاد صیانت از آثار سازمان سینمایی اضافه کرد: «شائبه‌هایی در مورد رعایت امانت‌داری و حفظ حقوق اثر توسط پخش‌کننده بین‌المللی فیلم‌ها نیز وجود دارد که امیدواریم در سیر تحقیقات فنی مراجع ذی‌صلاح، موضوع کاملاً مشخص شود.» او همچنین خاطرنشان کرد: «به هر حال با تاکید مقام عالی وزارت و ریاست سازمان سینمایی مبنی بر حفاظت از حقوق فیلمسازان و مصمم بودن این ستاد و نهادهای نظارتی برای تحقق این خواسته، پیگیری‌ها تا کشف عامل یا عاملان متخلف پخش فیلم‌ها به‌صورت قاچاق که برای اهداف شخصی یا جرایمی اقدام به این کار کرده‌اند، ادامه خواهد یافت.» وزارت فرهنگ و ارشاد، بایستی هرچه سریع‌تر برای جلوگیری از هرگونه اتفاق مشابهی وارد میدان شود و ردیابی کند که نسخه قاچاق فیلم‌ها یا چه‌نیت و انگیزه‌ای در فضای مجازی منتشر شدند و اینکه کدام بخش از چرخه تولید تا عرضه فیلم در این اقدام نقش موثری داشتند. هرگونه سهل‌انگاری در شناسایی این انتشار غیرقانونی، نه‌تنها باعث آشفتگی پخش فیلم سینمایی می‌شود بلکه هزینه‌های روانی آن در فضای فرهنگ و هنر، باعث بی‌اعتبار شدن مبادی قانونی انتشار فیلم و سازمان سینمایی خواهد شد.

جوخه انتحار

باید توجه کرد از آنجا که در مقطع خاصی از روندهای تکنولوژیک هستیم، این اتفاق بسامد بالاتری پیدا کرده است. وقتی نسخه‌های دیجیتال از یک فیلم به نمایش عمومی درمی‌آید، تقریباً بحال است که بشود جلوی شکسته شدن قفل آن را قاچاقش را گرفت. از اینجااست که می‌شود فهمید سرنوشت محتوم فیلمی که قبل از ایران، در خارج از کشور اکران خارجی شود، دستگردان شدن نسخه‌های قاچاق آن خواهد بود. روی همین حساب می‌توان پیش‌بینی کرد که حتماً «قاتل و وحشی»، ساخته حمید نعمت‌الله، چندوقت دیگر با همین وضع روبه‌رو خواهد شد. این اما همه ماجرا نیست. بعضی از فیلم‌هایی که موج اخیر قاچاق قاتل نداشتند، هنوز در خارج از کشور اکران عمومی نداشتند و نهایتاً در جشنواره‌ها نمایش داده شدند. تنها مجرای که می‌تواند محل قاچاق این فیلم‌ها در نظر گرفته شود، دفاتر پخش این آثار در خارج از کشور است. حتی در کارگردان بعضی از این فیلم‌ها هم چنین انگیزه‌ای یافت می‌شود. به‌عنوان مثال عبدالرضا کاهانی کارگردان «آرادتمند» نازنین، بهاره و تینا» که سال‌هاست از توقیف آن می‌گذرد، آبان‌ماه ۱۳۹۸ در صفحه شخصی خود با انتشار یادداشت کوتاهی از احتمال پخش اینترنتی این فیلم خبر داد و نوشت: «بسیاری از دوستان پیشنهاد می‌دهند فیلم «آرادتمند» نازنین، بهاره

و تینا» را از طریق اینترنت در دسترس عموم قرار دهم. در جواب این پیشنهاد همچنان انگیز باید بگویم کاملاً موافق هستم و حتی مدت‌هاست با شرکت تکلیکس برای پخش گسترده فیلم مذاکره کرده‌ام و حالا فقط منتظر جواب دیگر تهیه‌کننده فیلم هستیم. آنچه برایم اهمیت دارد نمایش کامل و استاندارد فیلم برای شما دوستان عزیز است که حتماً انجام خواهد شد.» در آن مقطع این اتفاق به‌دلیل مخالفت تهیه‌کننده رخ نداد اما چهارماه بعد، سعید خانی، تهیه‌کننده فیلم در واکنش به صحبت‌های وزیر ارشاد وقت راجع به پخش فیلم‌های جدید در شبکه نمایش خانگی، در اینستاگرام خود پستی گذاشت و گفت که حاضر به واگذاری مالکیت فیلمش است. او نوشت: «سلام آقای وزیر. امیدوارم خوب باشید و کرونا دور باشد از شما! نطق فرمودید هر روز یک فیلم در شبکه نمایش خانگی، خواستم عرض کنم حاضرم با همان قیمت چهارسال پیش (قطعاً خاطرتون هست دلار آن زمان سه‌هزار و پانصد تومان بود) فیلم «آرادتمند» نازنین، بهاره، تینا» را واگذار کنم.» مشخص است که عوامل این فیلم دیگر به‌طور مطلق امیدشان را نسبت به اکران آن از دست داده‌اند؛ چه اینکه به تمام موارد چالش‌برانگیز فیلم، فتنارهای سیاسی مهناز افشار، در سال ۱۴۰۱ به دلیل خروج سریع‌تر از شرایط کرونایی، صنعت کار را برای نمایش رسمی و قانونی اش سخت‌تر می‌کند.

چارسو

پیام تسلیت کارگردان سینما برای فوت «مادر هور»

دانش اقباشاوی، کارگردان سینما که ظرف دو سال گذشته مشغول تولید فیلم سینمایی درباره شهید علی هاشمی است، در نامه‌ای فوت مادر این شهید را تسلیت گفت. اقباشاوی در این متن از مادر شهید هاشمی با عنوان «مادر هور» یاد می‌کند. «سردار هور» عنوانی است که سال‌ها برای شهید علی هاشمی مورد استفاده است. او در این متن نوشته است: «به واسطه‌های خانوادگی، از دوران کودکی‌ام، شهید مظلوم علی هاشمی و برخی از یارانش را می‌شناختم اما بخت آشنایی با خانواده نجیب و مهربانش، اوایل سال پیش به دست آمد. شاید عنایتی شد که توانستم محضر مادر مشقت‌دیده و مقاوم شهید علی هاشمی، حاجیه خانم اهوازبان را نیز درک کنم. از علاقه فطری و خاص بین شهید بزرگوار و مادرش مطلع بودم اما وقتی حاج خانم بی‌واسطه و با زبان عربی به من که عرب زبانم از علی گفت، عمیقاً درک کردم که چگونه از دامان چنین شیرزن مهربانی، شیرمردی نجیب چون علی هاشمی تربیت شده است. او می‌گفت که چشم‌مان برای علی کور شوند که از کودکی تا شهادتش فکری جز محبت به مردم نداشت و اندک پول‌های توجیبی‌اش را پس انداز می‌کرد و تحویل می‌داد

که برای همسایه‌های فقیر صبحانه بخرم. به هر روی می‌دانم که هیچ فرزندی جز یک مادر ندارد، هیچ ایثاری را جز فرزندان مادران انجام نمی‌دهند و هیچ سرزمینی جز با ایثار بسادری نمی‌شود. اگر علی هاشمی سردار هور بود به راستی که مادر مکرمه‌اش را می‌توان «مادر هور» نامید. اکنون پس از سال‌ها فراق، مادر هور دوباره سردار هور را در آغوش می‌کشد. از طرف گروه فیلم سینمایی «اسفند» ضایعه فقدان جبران‌ناپذیر این مادر بزرگوار و وارسته را به خانواده یاران و دوستداران فرهنگ ایثار و مهربانی تسلیت عرض می‌کنم.»

گیشه تابستانی چین رکورد زد

گیشه تابستانی سینمای چین با رسیدن به ۲٫۴۴ میلیارد دلار به بالاترین سطح تاریخی خود رسید و این در حالی است که فیلم‌های داخلی به مراتب عملکرد بهتری از فیلم‌های هالیوودی داشتند. به گزارش ایسنا به نقل از رویترز، تاکنون چهار فیلم از جمله «گمشده در ستاره‌ها» و «درام جنایی» بدون شرط‌بندی» از مرز فروش دو میلیارد یوان در گیشه سینمای چین فراتر رفته‌اند که رکورد دیگری برای گیشه تابستانی این کشور آسیایی محسوب می‌شود. طبق گزارش اداره فیلم چین، درآمد فیلم‌های تابستانی امسال که از ژوئن تا آگوست را پوشش می‌دهد، از رکورد قبلی ۱۷٫۷۸ میلیارد یوان که در سال ۲۰۱۹ به دست آمده بود، فراتر رفته است.

علی‌رغم اینکه ژانر فیلم‌های ورزشی در بین تماشاگران فیلم چینی محبوبیت چندانی ندارد، فیلم «یکه و تنها» رکورد پردرآمدترین فیلم ورزشی داخلی در چین را شکست و تا روز جمعه بیش از ۸۵۰ میلیون یوان در گیشه فروخته است. با این وجود فیلم‌های هالیوودی عملکرد درخشانی در سینمای چین نداشتند. «باربی» با بازیگر نقش اصلی خود «مارگروانی» که در بازارهای جهانی عملکرد خوبی داشته است، پس از تقریباً یک ماه اکران تنها ۲۴۶ میلیون یوان در چین به دست آورده است و فیلم جدید «تام کرو» با عنوان «ماموریت: غیرممکن- روزشمار مرگ قسمت اول» پس از بیش از یک ماه نمایش حدود ۳۵۰ میلیون یوان فروخته است.

براساس آخرین اطلاعات رسمی منتشر شده، سینمای چین از ابتدای تابستان تاکنون

در مجموع ۴۲۵ میلیون بلیت فروخته است. گیشه سینمای چین در سال ۲۰۲۲ نسبت به سال گذشته آن با افت ۳۶ درصدی مواجه شد و به اندکی بیش از ۳۰ میلیارد یوان (۴٫۳۵ میلیارد دلار) رسید و بار دیگر عنوان بزرگ‌ترین بازار سینمایی جهان را به آمریکا واگذار کرد. چین برای بیشتر از یک دهه منتهی به سال ۲۰۱۹ در حال رشد بود و با پشت‌سر گذاشتن ژاپن به دومین بازار بزرگ سینمای جهان تبدیل شد. در سال ۲۰۲۰ و دوباره در سال ۲۰۲۱، به دلیل خروج سریع‌تر از شرایط کرونایی، صنعت سینمای چین از آمریکای شمالی پیشی گرفت و بزرگ‌ترین بازار سینمایی جهان نام گرفت. باید منتظر ماند و دید رقابت سینمای آمریکا و چین از حیث فروش در سال ۲۰۲۳ در نهایت به کجا می‌رسد.